

Research Paper

Relationship between experiences of childhood trauma and cyberbullying with the mediating role of dark triad traits in adolescents

Mahmoud Khalilinejad Rasht Abad^{*1} , Zeynab Avar² , Fatemeh Rahmati Tosekale¹ , Ahmadali Nematpour Darzi³

1. M.A. in Clinical Psychology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

2. M.A. in Clinical Psychology, Tonekabon Branch, Islamic Azad University, Iran

3. M.A. in General Psychology, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

Citation: Khalilinejad Rasht Abad M, Avar Z, Rahmati Tosekale F, Nematpour Darzi A. Relationship between experiences of childhood trauma and cyberbullying with the mediating role of dark triad traits in adolescents. J Child Ment Health. 2024; 11 (1):31-46.

URL: <http://childmentalhealth.ir/article-1-1397-en.html>

 [10.61186/jcmh.11.1.4](https://doi.org/10.61186/jcmh.11.1.4)

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Keywords:

Cyberbullying,
childhood traumatic
experiences,
dark triad traits,
adolescents

Background and Purpose: Cyberbullying is one of the most vulnerable types of bullying in adolescents, which may result from childhood traumatic experiences and dark triad personality traits. Therefore, the present study aimed to investigate the relationship between childhood traumatic experiences and cyberbullying with the mediating role of dark triad traits in adolescents.

Method: The research method used was correlational studies with structural equation modeling. The statistical population included all male students in the first and second grades of high school in the first district of Rasht city in the academic year 2022-2023. A preliminary sample of 480 individuals was selected through cluster random sampling, after removing the distorted samples, 380 samples were considered as the final sample. Data collection tools included the Cyber-Bullying/Victimization Experiences Questionnaire (Antoniadou et al., 2016), the Childhood Trauma Questionnaire (Bernstein et al., 1994), and the Dirty Dozen Questionnaire (Jonson & Webster, 2010). Data analysis was done by SPSS²² and AMOS²⁴ software using the structural equation modeling method.

Results: The results indicated a good fit with the proposed model. The findings showed that childhood traumatic experiences have a direct effect on cyberbullying ($\beta = 0.583$), dark triad traits ($\beta = 0.714$), and dark triad traits on cyberbullying ($\beta = 0.318$) ($P < 0.05$). Additionally, the results also demonstrated a significant mediating role of dark triad traits between childhood traumatic experiences and cyberbullying ($\beta = 0.227$) ($P < 0.05$).

Conclusion: In general, it can be concluded that individuals vulnerable to childhood trauma are prone to cyberbullying in the virtual space, and dark triad personality traits play a significant role in predicting cyberbullying in adolescents.

Received: 23 Nov 2023

Accepted: 26 Jun 2024

Available: 26 Jun 2024

* **Corresponding author:** Mahmoud Khalilinejad Rasht Abad, M.A. in Clinical Psychology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

E-mail: Khalili.moshawer@gmail.com

Tel: (+98) 1332760143

2476-5740/ © 2024 The Authors. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license

(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Cyberbullying is a very important issue among adolescents (2). This phenomenon is associated with school-related problems, mental health issues, and future delinquency (1,3). Studies have shown a prevalence of cyberbullying among students aged 12 to 18 years over six months, with 6.6% being bullies and 24% being victims of cyberbullying (9). Cyberbullying is a deliberate behavior to harm others(10) using electronic tools online(11), such as engaging in insulting behavior, hacking accounts, disclosing personal information without consent, posting hurtful comments, and sending threatening messages(12). Various factors such as social, familial, personality traits, and childhood traumatic experiences can contribute to the occurrence of cyberbullying behaviors. Previous studies have identified childhood traumatic experiences as the strongest predictor of negative psychological and behavioral outcomes, such as aggression and cyberbullying (20). Childhood traumatic experiences encompass a broad range of issues including sexual, physical, and emotional abuse, and emotional or physical neglect (18,19). Research has also confirmed the relationship between childhood traumatic experiences and personality traits (25-27). Moreover, cyberbullying behaviors may result from the dark triad traits (Machiavellianism, narcissism, and psychopathy) (28-36). In support of this assumption, a study (37) demonstrated that the dark triad traits can act as a mediating variable between childhood traumatic experiences and cyberbullying.

Considering that experiences of childhood trauma and the dark triad traits can be the source of negative behaviors such as cyberbullying, and since adolescents use virtual space more than others, and are exposed to greater risks in using this space(4-6); Therefore, considering the importance of mental

health in adolescents and the lack of extensive research on the examination of the mentioned variables in a structural model in Iran, this research aimed to investigate the relationship between experiences of childhood trauma and cyberbullying with the mediating role of dark triad traits in adolescents.

Method

The present study is fundamentally aimed and methodologically a correlational study conducted using structural equation analysis. The statistical population of the research consisted of all male students in the first and second grades of high school in the first district of Rasht city in the academic year 2022-2023. A preliminary sample of 480 individuals was selected through cluster random sampling, and after removing contaminated samples (23 sample) and those that were statistical outliers (77 sample), a total of 380 samples were considered as the final sample. The entry criteria for the study included willingness to participate in the research, being between 14 and 18 years old, ability to read and understand the questionnaire, and the exclusion criteria included incomplete responses to the questionnaires or leaving some questions blank. Data collection tools included the Cyber-Bullying/Victimization Experiences Questionnaire (42), the Childhood Trauma Questionnaire (43), and the Measure of the Dark Triad (44). It is worth mentioning that the standardized version of these questionnaires was used in this study. In the end, data analysis was done by SPSS22 and AMOS24 software versions, using the Pearson correlation method and structural equation modeling.

Results

Table 1 shows the descriptive information and correlation coefficients between variables.

Table 1. Descriptive findings and correlation coefficients between variables

Variable	1	2	3
Cyberbullying	1		
Childhood Trauma Experiences	0.736	1	
Dark Triad Traits	0.681	0.595	1
Mean	34.53	48.54	20.64
Standard Deviation	8.35	9.70	5.26
Skewness	-0.329	0.042	0.808
Kurtosis	-1.119	-1.156	0.053

The mean and standard deviation of Cyberbullying (34.53±8.35), Childhood Trauma Experiences (48.54±9.70), and Dark Triad Traits (20.64±5.26) variables are presented in this table. Also, based on the skewness and kurtosis indices within the range of -2 to 2, it can be said that the variables have a normal distribution. Pearson correlation results showed a significant positive relationship between Cyberbullying and Childhood Trauma Experiences ($r=0.736$) and Dark Triad Traits ($r=0.681$); also, a positive and significant relationship was found between Childhood Trauma Experiences and Dark Triad Traits ($r=0.595$) ($P<0.05$). After examining the statistical assumptions, it was determined that it is possible to conduct

regression-dependent tests. Therefore, path analysis was used to investigate the research question of whether the dark triad traits can mediate between experiences of childhood trauma and cyberbullying. The fit indices resulting from structural equation modeling support a good fit of the measurement model with the collected data ($\chi^2/df = 2.152$, CFI = 0.964, RMSEA = 0.063), indicating that the proposed model has a good fit. The results showed that experiences of childhood trauma directly and through the mediating role of dark triad traits predict 71% of the variance in cyberbullying among participants. Additionally, the results indicated that childhood trauma has a direct effect on cyberbullying ($\beta = 0.583$) and dark

triad traits ($\beta = 0.714$); furthermore, dark triad traits have a direct effect on cyberbullying ($\beta = 0.318$) ($P < 0.05$). Finally, the results showed that the mediating role of dark triad traits between childhood trauma and cyberbullying ($\beta = 0.227$) is significant ($P < 0.05$) and partial.

Conclusion

The present study aimed to investigate the mediating role of the dark triad traits in the relationship between experiences of childhood trauma and cyberbullying in adolescents. The results of this study showed that experiences of childhood trauma have a direct effect on cyberbullying, which is consistent with previous research (16-23, 37) indicating a positive relationship between experiences of childhood trauma and engaging in cyberbullying. Childhood abuse can lead to a range of undesirable physical and psychological consequences, including aggression and bullying (20). Therefore, adolescents who have experienced childhood trauma are at a higher risk of experiencing cyberbullying. Additionally, the results indicated a direct effect of childhood trauma on dark triad traits, which aligns with previous research (19, 25-27, 34) showing that events and bitter experiences in childhood lead to personality characteristics that contribute to the formation of dark triad traits in adulthood (27). The results also showed that dark triad traits have a direct effect on cyberbullying, consistent with previous research (28-32, 35-39). Adolescents with higher levels of dark triad traits such as Machiavellianism, narcissism, and psychopathy are more likely to exhibit characteristics such as exploitation, aggression, and a lack of guilt when harming others, predicting future cyberbullying behavior (28). In conclusion, the results demonstrated that the mediating role of dark triad traits between experiences of childhood trauma and cyberbullying was significant. The variable of dark triad traits played a partial mediating role between experiences of childhood trauma and cyberbullying. These findings are consistent with previous research (17, 19, 37).

Therefore, based on the results obtained, it can be stated that the comprehensive model presented effectively predicted the

mediating effect of dark triad traits in predicting cyberbullying in adolescents based on experiences of childhood trauma within a general framework. Limitations of the current study include self-reported variables, sample selection bias towards the male gender, and missing data. It is recommended that future research use interview methods for better understanding of variables, and experimental methods for causal understanding. Also, to generalize more on both genders, a broader group of adolescents should be considered for research.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This study is not derived from a thesis or research proposal and its execution permission on the sample individuals was issued by the General Directorate of Education in Gilan province, through the letter No 997/48174/4220 on the date of 2023/9/14. Additionally, the ethical considerations contained in the publication guide of the American Psychological Association and the ethical codes of the Iranian Psychological Organization, such as the principle of secrecy, confidentiality of information, obtaining written consent from the sample, etc., have been observed in this research.

Funding: This research did not financial fees have received from any organization.

Authors' contributions: The first author of this article was the designer and ideator as well as the executor of the study, the second and third authors were scientific editors, and the fourth author was data extraction and analysis.

Conflict of interest: This study did not have any conflict of interest for the authors, and its results have been reported completely transparently and without bias.

Data Availability Statement: The materials and data that support this manuscript are available from the corresponding author upon reasonable request.

Acknowledgment: We hereby express our gratitude and appreciation to the school officials who facilitated this research, the students who participated in this study, as well as the authorities of the Guilan Education Administration.

مقاله پژوهشی

رابطه تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و قلدری سایبری با نقش میانجی صفات سه‌گانه تاریک در نوجوانان

محمود خلیلی نژاد رشت آباد^{۱*}، زینب آور^۲، فاطمه رحمتی توسه کله^۱، احمدعلی نعمت پور درزی^۲

۱. کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

۲. کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، ایران

۳. کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

چکیده

مشخصات مقاله

کلیدواژه‌ها:

قلدری سایبری،

تجارب آسیب‌زای دوران کودکی،

صفات سه‌گانه تاریک،

نوجوانان

زمینه و هدف: قلدری سایبری از آسیب‌پذیرترین نوع قلدری در نوجوانان است که ممکن است ناشی از تجارب آسیب‌زای کودکی و صفات سه‌گانه تاریک شخصیت آنان باشد. از این‌رو پژوهش حاضر با هدف تعیین رابطه تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و قلدری سایبری با نقش میانجی صفات سه‌گانه تاریک در نوجوانان انجام شد.

روش: روش پژوهش از نوع مطالعات همبستگی با الگویابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری تمامی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه یکم و دوم ناحیه یک شهر رشت در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بود. نمونه اولیه ۴۸۰ نفر و به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند که بعد از حذف نمونه‌های مخدوش، تعداد ۳۸۰ نمونه به عنوان نمونه نهایی در نظر گرفته شدند. ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه تجربه قلدری - قربانی سایبری (آنتیادو و همکاران، ۲۰۱۶)، پرسشنامه ترومای دوران کودکی (برنستاین و همکاران، ۱۹۹۴) و مقیاس شخصیت تاریک (جانسون و وبستر، ۲۰۱۰) بودند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل معادلات ساختاری و نرم‌افزارهای SPSS²² و Amos²⁴ استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان‌دهنده برازش مطلوب مدل پیشنهادی بوده است. یافته‌ها نشان داد تجارب آسیب‌زای دوران کودکی بر قلدری سایبری ($\beta=0/583$) و صفات سه‌گانه تاریک ($\beta=0/714$) و صفات سه‌گانه تاریک بر قلدری سایبری ($\beta=0/318$) اثر مستقیم دارد ($P<0/05$). همچنین نقش میانجی صفات سه‌گانه تاریک بین تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و قلدری سایبری ($\beta=0/227$) معنادار شد ($P<0/05$). **نتیجه‌گیری:** به‌طور کلی می‌توان نتیجه گرفت افراد آسیب‌دیده در دوران کودکی مستعد قلدری سایبری در فضای مجازی هستند که صفات سه‌گانه تاریک شخصیت نیز نقش معناداری در پیش‌بینی قلدری سایبری در نوجوانان دارد.

دریافت شده: ۱۴۰۲/۰۹/۰۸

پذیرفته شده: ۱۴۰۳/۰۴/۰۶

منتشر شده: ۱۴۰۳/۰۴/۰۶

* نویسنده مسئول: محمود خلیلی نژاد رشت آباد، کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران

رایانامه: Khalili.moshawer@gmail.com

تلفن: ۰۱۳-۳۲۷۶۰۱۴۳

مقدمه

گسترش و افزایش سرعت اینترنت در سراسر جهان منجر به سوءاستفاده از پلتفرم‌های آنلاین^۱ به‌عنوان فرصتی جدید برای قلدری نوجوانان^۲ شده است (۱). قلدری سایبری^۳ یک مسئله بسیار مهم در نوجوانان است (۲)، زیرا که با آسیب‌های مدرسه‌ای، مشکلات سلامت روان، صدمات، و بزهکاری در آینده همراه است (۱، ۳). مطالعات نشان داده‌اند استفاده روزافزون از اینترنت موجب پیامدهای منفی و اتفاقات ناگوار مانند افسردگی و خودکشی در نوجوانان می‌شود (۴-۶). نتایج پژوهش شیوع قلدری^۴ را در کشورهای مختلف به‌صورت متغیر از ۹ تا ۹۸ درصد برآورد کرده‌اند که از این میان ۱۵ درصد را دانش‌آموزان ۱۲ تا ۱۸ سال درگیر در قلدری سایبری شامل می‌شوند (۷). همچنین بررسی‌های پژوهشگران دیگر نشان داده است که ۶۵ درصد افراد حداقل یک بار در طول زندگی خود دچار قربانی قلدری سایبری شده‌اند (۸). بررسی‌ها همچنین میزان شیوع قلدری در دانش‌آموزان در طی یک دوره شش ماهه، ۶/۶ درصد قلدر و ۲۴ درصد قربانی شدن را نشان می‌دهند (۹).

در تعریف قلدری سایبری گفته می‌شود نوعی رفتار عمدی برای آسیب رساندن به دیگری است (۱۰) که با استفاده از ابزارهای الکترونیکی به‌صورت آنلاین (۱۱) و با اقداماتی مانند اعمال توهین‌آمیز، هک نمودن حساب کاربری، افشای اطلاعات شخصی بدون رضایت فرد، به نمایش گذاشتن نظرات آزاردهنده و فرستادن پیام تهدیدآمیز مشخص می‌شود (۱۲). به‌عبارت دیگر قلدری عموماً در طول زمان، به‌طور مکرر و به‌منظور آسیب عمدی^۵ با رفتار پرخاشگرانه در یک رابطه بین فردی همراه با عدم تعادل قدرت^۶ بروز داده می‌شود به‌طوری‌که فرد قربانی را در دفاع از خود دچار مشکل می‌کند (۷، ۱۰). قلدری سایبری از آسیب‌پذیرترین نوع قلدری (۱۳) و یک مفهوم بسیار متفاوت و حساس از قلدری سنتی است که می‌تواند به‌طور مستقیم بر فیزیولوژی و روان‌شناسی انسان تأثیر بگذارد (۱۴). پژوهش‌ها نشان می‌دهد که آزار و اذیت سایبری با سلامت روانی ضعیف برای پسران و دختران مرتبط است (۱۵). مطالعات از یک‌سو نشان داده‌اند آزار و اذیت سایبری می‌تواند

ریشه بسیاری از اختلالات و بیماری‌ها با شد و از سوی دیگر نوجوانانی که تجربه آسیب‌زای کودکی داشته‌اند در معرض خطر بیشتری برای تجربه آزار سایبری هستند (۱۶، ۱۷).

تجربه آسیب‌زای دوران کودکی^۷ به‌عنوان آزار جنسی، فیزیکی و یا عاطفی^۸، و غفلت عاطفی یا جسمی^۹ تجربه شده قبل از هفده سالگی تعریف شده است (۱۸، ۱۹). در ویرایش پنجم کتاب راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی^{۱۰} تجارب نامطلوب کودکی به‌عنوان قوی‌ترین عامل پیش‌بینی‌کننده بسیاری از پیامدهای روان‌شناختی و رفتاری از جمله افسردگی، اضطراب، احساس شرم و گناه، و روابط ضعیف شناخته می‌شود (۱۹). مطالعات نشان داده‌اند که سوءاستفاده در دوران کودکی می‌تواند طیفی از پیامدهای نامطلوب جسمی و روانی از جمله پرخاشگری و قلدری را به همراه داشته باشد (۲۰). کودکانی که سوءاستفاده عاطفی در دوران کودکی را تجربه می‌کنند، احتمال بالایی برای درگیر کردن خود در آزار و اذیت سایبری به‌عنوان مرتکب را دارا هستند (۱۷). در مطالعه‌ای (۲۱) نشان داده شد که تجارب آسیب‌زای دوران کودکی با ارتکاب زورگویی سایبری ارتباط مثبتی دارند و ارتکاب قلدری سایبری بالاترین میزان را در بین اشکال پرخاشگری کودکان دارای آسیب دوران کودکی به خود اختصاص دادند. سایر مطالعات نیز تجربه آسیب‌زای کودکی را پیش‌بینی‌کننده آزار و اذیت سایبری و قربانی شدن دانسته‌اند (۲۲-۲۴). مطالعات همچنین رابطه تجارب آسیب‌زای کودکی را با ویژگی‌های شخصیتی تأیید کرده‌اند (۲۵، ۲۶). برای مثال در یک مطالعه (۲۷) تجارب آسیب‌زای دوران کودکی پیش‌بینی‌کننده صفات شخصیت در بزرگسالی قلمداد شد. این پژوهشگران نشان دادند نتایج سوءاستفاده عاطفی و صدمات جسمانی می‌تواند به شکل مختل شدن احساس امنیت و قلدری خود را نشان دهد.

اگرچه رابطه بین تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و ویژگی‌های شخصیتی تأیید شده است با وجود این نقش متغیرهای میانجی چندان پررنگ نیست. به‌عنوان نمونه اذیت و آزار سایبری می‌تواند توسط عوامل

1. Online platforms
2. Adolescents of bullying
3. Cyberbullying
4. Bullying
5. Intentional injury

6. Power imbalance
7. Experiences of childhood trauma
8. Sexual, physical, and or emotional abuse
9. Emotional or Physical neglect
10. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5)

مختلفی از قبیل صفات سه‌گانه تاریک^۱ در نوجوانان ایجاد شود (۲۸). صفات سه‌گانه تاریک مجموعه‌ای از ویژگی‌های شخصیتی است که به رفتارهای منفی ناخواسته منجر می‌شود. این نوع شخصیت متشکل از سه صفت ماکیاولیسم^۲، خودشیفتگی^۳، و روان‌گسستگی^۴ است (۲۹). ماکیاولیسم‌ها تمایل به به دستکاری^۵ دیگران در جهت منافع شخصی، رفتار برتری‌طلبانه^۶، و محاسبه‌گری^۷ در ارتباط با دیگران را نشان می‌دهند و افرادی که نمرات بالایی در این صفت می‌گیرند گرایش به فریب دیگران دارند (۳۰). خودشیفتگی با احساس استحقاق^۸ زیاد و اعمال تحقیرآمیز نسبت به دیگران مشخص می‌شود (۳۱). روان‌گسستگی نیز از طریق رفتار خشونت‌آمیز تکانشی، فقدان همدلی^۹، هیجان‌طلبی^{۱۰} بالا، اضطراب اجتماعی پایین، و عدم پشیمانی^{۱۱} از اعمال نشان داده می‌شود (۳۲). افرادی که این ویژگی‌ها را با خود به همراه دارند دارای تمایل به استثمار و پرخاشگری، همراه با عدم احساس گناه^{۱۲} در هنگام آسیب رساندن به دیگران می‌باشند (۳۳). پژوهش‌ها نشان داده‌اند هر سه صفت سه‌گانه تاریک رابطه مثبت و معناداری با قلدری سایبری داشته‌اند، به‌طوری که صفت ماکیاولیسم به‌عنوان قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده اذیت و آزار سایبری در نوجوانان شناسایی شد (۳۴). همچنین نتایج پژوهش دیگری نشان داد که صفت ماکیاولیسم و روان‌گسستگی اثر مثبتی بر قلدری سایبری دارند (۳۵). نتایج مطالعه‌ای (۳۶) که در بین قومیت‌های مختلف انجام شد، نشان داد که هر سه صفت تاریک شخصیت (ماکیاولیسم، خودشیفتگی، و روان‌گسستگی) ارتباط مثبتی با قلدری سایبری دارد. در پژوهشی دیگر (۳۷) نیز مشخص شد صفات سه‌گانه تاریک به عنوان متغیر میانجی در رابطه بین تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و قلدری نوجوانان عمل می‌کند.

به طور کلی پژوهش‌های پیشین نشان داده‌اند افرادی که در کودکی مورد بدرفتاری عاطفی قرار گرفته‌اند بیشتر احتمال دارد دچار آسیب‌های اجتماعی، عاطفی و رفتاری جدی در آینده شوند؛ همچنین تجارب آسیب‌زای دوران کودکی ممکن است باعث ایجاد حالات روانی و

عاطفی منفی شود که قلدری سایبری در مدرسه را به‌همراه خواهد داشت (۱۹). علاوه بر این ویژگی‌های عاطفی، روان‌شناختی، و شخصیتی پیش‌بینی‌کننده‌های مهم قلدری سایبری هستند (۳۸)، به طوری که صفات سه‌گانه تاریک می‌تواند واسطه ارتباط بین تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و اذیت و آزار اینترنتی باشد (۳۷).

از آنجایی که نوجوانان بیش از سایرین از فضای مجازی استفاده می‌کنند به‌طور طبیعی در معرض خطر بیشتری برای ابتلا به خشونت و قلدری سایبری هستند، و عوارض جدی‌تری را در این زمینه نشان می‌دهند (۴-۶)؛ بدین ترتیب اهمیت سلامت روان نوجوانان در استفاده از فضای مجازی از ارزش والایی برخوردار است (۳۹، ۴۰). همچنین شواهد تجربی قابل توجهی درباره اثرات نامطلوب تجارب آسیب‌زا در دوران کودکی بر رشد شخصیتی وجود دارد که بررسی‌چندانی در رابطه این متغیرها با قلدری سایبری صورت گرفته است. در ایران پژوهشی گسترده در زمینه بررسی متغیرهای بیان شده وجود ندارد؛ بنابراین این پژوهش در صدد آن شد تا رابطه تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و قلدری سایبری را با نقش میانجی صفات سه‌گانه تاریک در نوجوانان بررسی کند.

روش

(الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان: پژوهش حاضر به لحاظ هدف، بنیادین و به لحاظ روش از نوع مطالعات همبستگی است. جامعه آماری پژوهش را تمامی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه یکم و دوم ناحیه یک شهر رشت در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ تشکیل دادند. تعداد کل این دانش‌آموزان ۳۹۷۴۲ نفر بود. بنا بر نظر کلان (۴۱) مبنی بر انتخاب ۱۰ الی ۲۰ نمونه به ازای هر پارامتر، تعداد نمونه اولیه ۴۸۰ نفر و به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند که بعد از حذف نمونه‌های مخدوش و نمونه‌هایی که از نظر آماری پرت بودند تعداد ۳۸۰ نمونه به عنوان نمونه نهایی در نظر گرفته شدند. برای اساس مدارس این ناحیه از شهر رشت به دو دسته متوسطه یکم و دوم تقسیم شد و از هر

1. Dark triad traits
2. Machiavellianism
3. Narcissism
4. Psychopathy
5. Manipulative
6. Superior behavior

7. Calculating
8. Feeling entitlement
9. Lack of empathy
10. Thrill-seeking
11. Lack of remorse
12. Lack of guilt

دسته یک مدرسه دولتی و یک مدرسه غیرانتفاعی به صورت تصادفی انتخاب شد و در ادامه از هر مدرسه چهار کلاس به صورت تصادفی (در مجموع چهار مدرسه و شانزده کلاس) برای اجرای پرسشنامه‌ها در نظر گرفته شد. میانگین سنی شرکت‌کنندگان ۱۵/۷ (با انحراف معیار ۰/۶۷) و از نظر تحصیلات پدر و مادر نیز به ترتیب ۴۱ درصد پدرها و ۳۵ درصد مادرها دیپلم (بیشتر در مدارس دولتی)، ۲۵ درصد پدرها و ۱۸ درصد مادرها کاردانی، ۱۷ درصد پدرها و ۳۷ درصد مادرها کارشناسی و مابقی کارشناسی ارشد و دکترا (بیشتر در مدارس غیرانتفاعی) بودند. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل رضایت برای شرکت در پژوهش، داشتن حداقل ۱۴ (پایه نهم) و حداکثر ۱۸ سال سن، توانایی خواندن و فهم سؤالات پرسشنامه، و ملاک‌های خروج نیز پاسخ‌دهی ناقص به پرسشنامه‌ها یا خالی گذاشتن برخی از پرسشنامه‌ها بود. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه قلدری - قربانی سایبری (۴۲)، پرسشنامه ترومای دوران کودکی (۴۳)، و مقیاس شخصیت تاریک (۴۴) به صورت گروهی استفاده شد.

(ب) ابزار

۱. پرسشنامه تجربه قلدری - قربانی سایبری^۱: آنتیادو و همکاران (۴۲) این ابزار را که یک پرسشنامه ۲۴ گویه‌ای است به منظور سنجش تجربه قلدری - قربانی سایبری در بین نوجوانان طراحی و تدوین کردند. این پرسشنامه دارای دو مؤلفه یا عامل قربانی قلدری سایبری^۲ (۱۲ گویه) و عامل قلدری سایبری^۳ (۱۲ گویه) است که با توجه به موضوع پژوهش حاضر تنها گویه‌های عامل قلدری سایبری اجرا شد. پاسخ‌دهی به گویه‌های پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (هرگز=۱ تا هر روز=۵) صورت می‌گیرد. کمترین نمره ۱۲ و بیشترین نمره ۶۰ است. نمره بالاتر نشان‌دهنده قلدری سایبری بیشتر در فرد است. در تعیین شاخص‌های روان‌سنجی این پرسشنامه متخصصان (۴۲) از آلفای کرونباخ استفاده کردند که ضرایب را برای عامل قلدری سایبری ۰/۸۹، و برای عامل قربانی سایبری ۰/۸۰، و برای کل پرسشنامه ۰/۹۱ گزارش کردند. همچنین با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی شاخص‌های برازندگی

مجدور کای هنجار شده ۰/۹۷، ریشه خطای میانگین مجزورات تقریب ۰/۳۱ و برازش تطبیقی ۰/۹۷ را به عنوان شاخصی از روایی سازه ابزار گزارش کردند. در پژوهش انجام شده در ایران (۴۵) نیز ضریب آلفای کرونباخ را برای عامل قلدری، قربانی و کل مقیاس به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۷۸ و ۰/۷۹ گزارش کردند. همچنین این پژوهشگران با استفاده از شاخص‌های تحلیل عاملی تأییدی (شاخص برازش هنجار شده ۰/۹۱، ریشه خطای میانگین مجزورات تقریب ۰/۷۱ و برازش تطبیقی ۰/۹۲) نشان دادند که این ابزار از روایی سازه مناسبی برخوردار است. در پژوهش حاضر جهت تعیین شاخص‌های روان‌سنجی آلفای کرونباخ ۰/۶۱ برای عامل قربانی قلدری سایبری گزارش شد. همچنین روایی محتوایی و صوری پرسشنامه نیز به شیوه کیفی توسط متخصصان مورد تأیید مجدد قرار گرفت.

۲. پرسشنامه ترومای دوران کودکی^۴: این ابزار توسط برنستاین و همکاران (۴۳) به منظور سنجش آسیب‌ها و ترومای دوران کودکی ساخته شده است. این پرسشنامه هم برای بزرگسالان و هم برای نوجوانان قابل استفاده می‌باشد که در پژوهش حاضر به منظور سنجش ترومای دوران کودکی از آن استفاده شده است. در این ابزار پنج مؤلفه به بررسی پنج نوع از بدرفتاری در دوران کودکی می‌پردازد که عبارت‌اند از سوءاستفاده جنسی^۵، سوءاستفاده جسمی^۶، سوءاستفاده عاطفی^۷، غفلت عاطفی^۸، و غفلت جسمی^۹. این پرسشنامه ۲۸ گویه دارد که ۲۵ گویه آن برای سنجش مؤلفه‌های اصلی پرسشنامه به کار می‌رود و ۳ گویه (گویه‌های ۱۰، ۱۶ و ۲۲) برای تشخیص افرادی که مشکلات دوران کودکی خود را انکار می‌کنند طراحی شده است. چنانچه مجموع نمرات فرد در این سه گویه ۱۲ و بالاتر باشد به احتمال زیاد پاسخ‌های فرد نامعتبر است. پاسخ‌گویی براساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (هرگز=۱ تا همیشه=۵) است و دامنه نمرات برای هر یک از زیرمقیاس‌ها ۵ تا ۲۵ و برای کل پرسشنامه ۲۵ تا ۱۲۵ است. نمرات بالاتر در هر مقیاس و در کل نشان‌دهنده آسیب بیشتر در آن مقیاس و در مجموع است. در پژوهشی (۴۳) ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه بر روی گروهی از نوجوانان برای

1. Cyber-Bullying/Victimization Experiences Questionnaire (CBVEQ)
2. Cyber-victimization (CV)
3. Cyber-bullying (CB)
4. Childhood Trauma Questionnaire (CTQ)

5. Sexual abuse
6. Physical abuse
7. Emotional abuse
8. Emotional neglect
9. Physical neglect

ابعاد سوءاستفاده عاطفی، سوءاستفاده جسمی، سوءاستفاده جنسی، غفلت عاطفی، و غفلت جسمی به ترتیب برابر با ۰/۸۷، ۰/۸۶، ۰/۹۵، ۰/۸۹ و ۰/۷۸ بود. همچنین روایی همزمان آن با درجه‌بندی در مانگران از میزان ترومای کودکی در دامنه ۰/۵۹ تا ۰/۷۸ گزارش شد. در ایران نیز در مطالعه‌ای (۴۶) با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی شاخص‌های برازندگی مجذور کای هنجار شده ۲/۵۸۸، ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب ۰/۰۷۸ و برازش مقایسه‌ای ۰/۹۲ را به‌عنوان شاخصی از روایی سازه ابزار گزارش دادند. همین پژوهشگران آلفای کرونباخ ۰/۸۴ را برای این ابزار گزارش دادند. لازم به ذکر است روایی محتوایی و صوری پرسشنامه نیز به شیوه کیفی توسط متخصصان مورد تأیید مجدد قرار گرفت. در پژوهش حاضر نیز جهت تعیین شاخص‌های روان‌سنجی این ابزار آلفای کرونباخ ۰/۷۲ برای کل پرسشنامه به دست آمد.

۳. **مقیاس شخصیت تاریک**^۱: این پرسشنامه توسط جانسون و وبستر (۴۴) به‌منظور سنجش شخصیت تاریک در افراد طراحی و تدوین شده است. این ابزار مشتمل بر ۱۲ گویه است که در قالب طیف لیکرت ۳ درجه‌ای (اصلاً مرا توصیف نمی‌کند=۱ تا کاملاً مرا توصیف می‌کند=۳) نمره‌گذاری می‌شود. در این پرسشنامه سه مؤلفه شخصیت ماکیاولیستی^۲، روان‌گسستگی^۳، و خودشیفتگی^۴ وجود دارد که هر کدام ۴ گویه را شامل می‌شوند. دامنه نمرات فرد در این پرسشنامه بین ۱۲ تا ۳۶ است و کسب نمره بالاتر در هر مؤلفه نشان‌دهنده وجود خصایص بیشتر آن مؤلفه در فرد است. جانسون و وبستر (۴۴) در بررسی شاخص‌های روان‌سنجی این آزمون، ضریب همسانی درونی ۰/۸۳ را گزارش کردند. همچنین، اعتبار آزمون را با روش بازآزمایی، ۰/۸۶ برای مؤلفه ماکیاولیستی، ۰/۷۶ برای مؤلفه روان‌گسستگی، ۰/۸۷ برای مؤلفه خودشیفتگی، و ۰/۸۹ برای کل مقیاس گزارش کردند. در ایران نیز در پژوهشی (۴۷) در بررسی روایی این پرسشنامه نشان دادند که همبستگی گویه‌ها با نمره کل ۰/۲۲ تا ۰/۸۰ و همبستگی خرده‌مقیاس‌ها با نمره کل ۰/۷۵ تا ۰/۸۳ است. همچنین تحلیل عاملی، سه عامل شخصیت ماکیاولیستی، روان‌گسستگی، و خودشیفتگی را نشان داد که در مجموع ۶۳/۳۰ واریانس شخصیت تاریک را تبیین می‌کنند. همین پژوهشگران آلفای کرونباخ ۰/۹۲، ۰/۴۰،

۰/۶۸ و ۰/۸۱ را به ترتیب برای مؤلفه‌های ماکیاولیستی، روان‌گسستگی، خودشیفتگی و نمره کل گزارش کردند. ضریب اعتبار تنصیفی نیز ۰/۷۸ گزارش شد. در این پژوهش جهت تعیین شاخص‌های روان‌سنجی این ابزار ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۷ برای نمره کل آزمون به دست آمد. روایی محتوایی و صوری پرسشنامه نیز به شیوه کیفی توسط متخصصان مورد تأیید مجدد قرار گرفت.

(د) روش اجرا: پس از اخذ مجوزهای لازم از اداره آموزش و پرورش استان گیلان جهت انجام پژوهش به مدارس متوسطه ناحیه یک شهر رشت مراجعه شد. از میان جامعه آماری ۴۸۰ دانش‌آموز به عنوان نمونه اولیه در نظر گرفته شد که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی انتخاب شدند و پرسشنامه بر روی آنها اجرا شد. برای این کار چهار مدرسه تعیین شد (دو مدرسه متوسطه یکم و دو مدرسه متوسطه دوم) که در هر مقطع یک مدرسه دولتی و یک مدرسه غیرانتفاعی را شامل می‌شد. پس از حذف پرسشنامه‌های مخدوش (۲۳ پرسشنامه) ۴۵۷ نمونه به مرحله تحلیل آماری رسیدند. در ادامه با کنار گذاشتن پرسشنامه‌هایی که با محاسبه فاصله ماهالانوبیس^۵ به عنوان داده پرت شناسایی شدند (۷۷ پرسشنامه)، تعداد ۳۸۰ پرسشنامه به عنوان نمونه نهایی وارد تحلیل آماری شدند. جهت جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه‌ها با در نظر گرفتن ملاک‌های خروج و ورود و ارائه توضیحات لازم در زمینه هدف پژوهش و نحوه پاسخدهی به صورت گروهی (کلاس به کلاس) در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت. لازم به ذکر است تمامی پرسشنامه‌های این پژوهش توسط دانش‌آموزان تکمیل و در اجرای آن تمام ملاحظات اخلاقی رعایت شده است. در پایان شاخص‌های آمار توصیفی با نسخه ۲۲ نرم‌افزارهای اس پی اس اس و مدل‌یابی معادلات ساختاری با نسخه ۲۴ نرم‌افزار ایموس استخراج شد.

یافته‌ها

در این مطالعه از میان دانش‌آموزانی که وارد تحلیل آماری شدند در نهایت داده‌های مربوط به ۳۸۰ نمونه نمود تحلیل قرار گرفت، سایر داده‌ها به دلیل ناقص بودن یا پرت بودن (با محاسبه فاصله ماهالانوبیس) از تحلیل خارج

1. Measure of the Dark Triad (Dirty Dozen)
2. Machiavellianism
3. Psychopathy

4. Narcissism
5. Mahalanobis distance

شدند. شرکت کنندگان در میانگین و انحراف استاندارد سنی $15/7 \pm 0/67$ سال قرار داشتند. در ادامه اطلاعات توصیفی و ضرایب همبستگی پیرسون در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: یافته‌های توصیفی و ضرایب همبستگی بین متغیرها

متغیر	۱	۲	۳
۱. قلدری سایبری	۱		
۲. تجارب آسیب‌زای کودکی	$0/736^{**}$	۱	
۳. صفات سه گانه تاریک	$0/681^{**}$	$0/595^{**}$	۱
میانگین	$34/53$	$48/54$	$20/64$
انحراف معیار	$8/35$	$9/70$	$5/26$
کجی	$-0/329$	$0/042$	$0/808$
کشیدگی	$-1/119$	$-1/156$	$0/053$

میانگین و انحراف معیار متغیرهای قلدری سایبری ($34/53 \pm 8/35$)، تجارب آسیب‌زای دوران کودکی ($48/54 \pm 9/70$) و صفات سه گانه تاریک ($20/64 \pm 5/26$) در جدول ۱ ارائه شده است. همچنین شاخص‌های چولگی و کشیدگی در دامنه ۲ و ۲- قرار دارد که نشان‌دهنده توزیع نرمال متغیرها است. همچنین نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که قلدری سایبری به‌طور مثبت با تجارب آسیب‌زای دوران کودکی ($r=0/736$) و صفات سه گانه تاریک ($r=0/681$) رابطه معنادار دارد؛ همچنین بین تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و صفات سه گانه تاریک ($r=0/595$) رابطه مثبت و معنادار وجود دارد ($P<0/05$). قبل از استفاده از آزمون‌های آماری مرتبط به مدل معادلات ساختاری، پیش فرض‌های آماری بررسی شد. نتایج نشان

داد که آماره دوربین واتسون^۱ برابر با $1/83$ و در دامنه مطلوبیت $1/5$ تا $2/5$ قرار دارد و بیانگر استقلال باقی‌مانده‌ها است. با در نظر گرفتن این موضوع که هرچه مقدار تحمل نزدیک به یک باشد، میزان هم خطی کمتر است؛ در این مطالعه میزان شاخص تحمل^۲ برای متغیرهای پیش‌بین و میانجی $0/745$ محاسبه شد که نشانگر وضعیت هم خطی مطلوب است. بر این اساس امکان اجرای آزمون‌های وابسته به رگرسیون وجود دارد. برای بررسی سؤال پژوهشی مبنی بر این که صفات سه گانه تاریک می‌تواند بین تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و قلدری سایبری نقش میانجی را ایفا کند از تحلیل مسیر استفاده شد که مدل پژوهش در شکل ۱ و جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: شاخص‌های برازندگی مدل مفهومی پژوهش

شاخص‌های برازش	مدل پژوهش اولیه	مدل اصلاح شده	معیار تصمیم
خطای کمینه گرادبان ^۳	$103/479$	$74/835$	-
درجه آزادی ^۴	۲۵	۲۳	$P>0/05$
درجه آزادی/نسبت کای	$4/139$	$2/152$	بین ۱ الی ۵
شاخص برازش تطبیقی ^۵	$0/929$	$0/964$	بیشتر از $0/90$
شاخص برازش هنجار شده ^۶	$0/930$	$0/949$	بیشتر از $0/90$
شاخص برازش مقتصد هنجار شده ^۷	$0/557$	$0/607$	بیشتر از $0/50$
شاخص برازش تطبیقی مقتصد ^۸	$0/590$	$0/616$	بیشتر از $0/50$
شاخص برازش افزایشی ^۹	$0/906$	$0/964$	بیشتر از $0/90$
مجذور میانگین مربعات خطای تقریب ^{۱۰}	$0/093$	$0/063$	کمتر از $0/08$

6. Normed Fit Index (NFI)

7. Parsimonious Normed Fit Index (PNFI)

8. Parsimonious Comparative Fit Index (PCFI)

9. Incremental fit index (IFI)

10. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)

1. Durbin-Watson

2. Tolerance Index

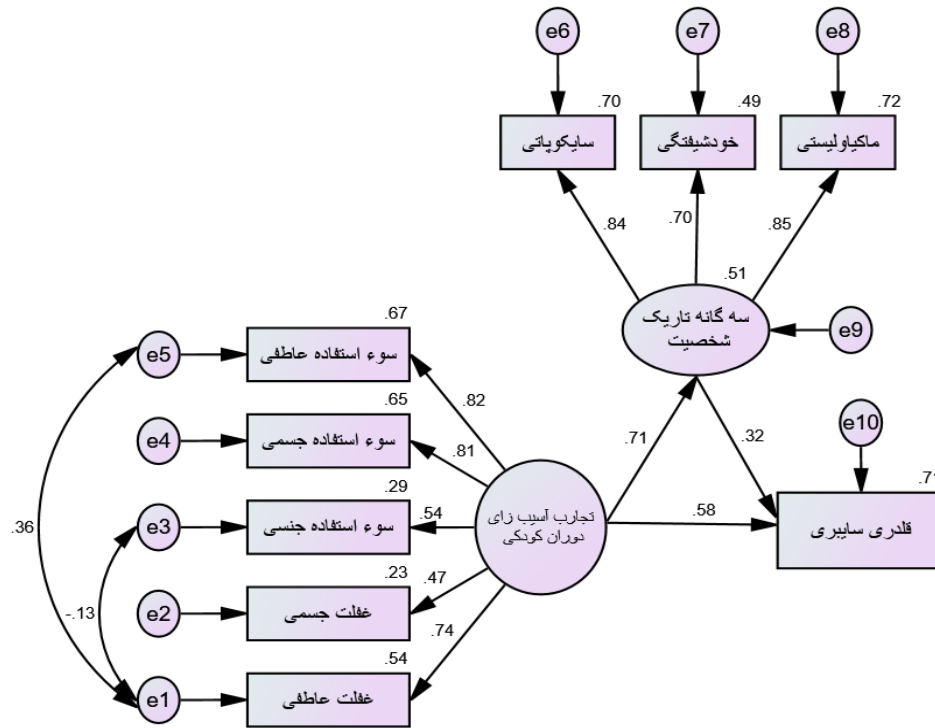
3. Chi-square Minimum (CMIND)

4. Degree of Freedom (DF)

5. Goodness of Fit Index (CFI)

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که پس از اصلاح و حذف داده‌های پرت، شاخص‌های برازندگی حاصل از مدل‌یابی معادلات ساختاری از برازش مطلوب مدل اندازه‌گیری با داده‌های گردآوری‌شده حمایت می‌کنند. ادامه در شکل ۱، ضرایب مسیر هر یک از متغیرها ارائه شده است.

نتایج ضرایب مسیر در شکل ۱ بیانگر این است که تجارب آسیب‌زای دوران کودکی به‌صورت مستقیم و با نقش میانجی صفات سه گانه تاریک در مجموع ۷۱ درصد از واریانس قلدری سایبری را در

شکل ۱: مدل عملیاتی پژوهش

شرکت کنندگان پیش‌بینی می‌کنند. در ادامه در جدول ۳ نتایج اثرات مستقیم در مدل ارائه شده است.

نتایج ضرایب مسیر در شکل ۱ بیانگر این است که تجارب آسیب‌زای دوران کودکی به‌صورت مستقیم و با نقش میانجی صفات سه گانه تاریک در مجموع ۷۱ درصد از واریانس قلدری سایبری را در

جدول ۳: ضرایب مسیر مستقیم و معناداری متغیرها مدل ساختاری

مسیر	ضریب استاندارد	خطای معیار	پایایی مرکب ^۱	حد پایین	حد بالا	سطح معناداری
تجارب آسیب‌زای دوران کودکی - قلدری سایبری	۰/۵۸۳	۰/۰۸۵	۷/۶۸۹	۰/۴۲۶	۰/۷۴۱	۰/۰۰۱
تجارب آسیب‌زای دوران کودکی - سه گانه تاریک شخصیت	۰/۷۱۴	۰/۰۴۹	۱۰/۰۶۹	۰/۶۳۱	۰/۷۹۲	۰/۰۰۱
صفات سه گانه تاریک - قلدری سایبری	۰/۳۱۸	۰/۰۹۰	۴/۸۰۴	۰/۱۲۰	۰/۴۶۸	۰/۰۰۱

مستقیم دارد ($P < ۰/۰۵$). در ادامه نتایج تحلیل میانجی در جدول ۴ ارائه شده است.

نتایج نشان داد تجارب آسیب‌زای دوران کودکی بر قلدری سایبری ($\beta = ۰/۵۸۳$) و صفات سه گانه تاریک ($\beta = ۰/۷۱۴$) اثر مستقیم دارد؛ همچنین نتایج نشان داد صفات سه گانه تاریک بر قلدری سایبری ($\beta = ۰/۳۱۸$) اثر

جدول ۴: اثر میانجی مدل معادلات ساختاری

مسیر	داده	بوت	سوگیری	حد پایین	حد بالا	سطح معناداری
تجارب آسیب‌زای کودکی - صفات سه‌گانه تاریک - قلدری سایبری	۰/۲۱۷	۰/۲۲۷	۰/۰۷۰	۰/۰۹۶	۰/۳۲۰	۰/۰۱۱

نتایج نشان داد که نقش میانجی صفات سه‌گانه تاریک بین تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و قلدری سایبری ($\beta=0/227$) معنادار بود ($P<0/05$)؛ درواقع متغیر صفات سه‌گانه تاریک بین تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و قلدری سایبری نقش میانجی جزئی داشت.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش میانجی صفات سه‌گانه تاریک در رابطه با تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و قلدری سایبری در نوجوانان انجام شد. نتایج این پژوهش نشان داد تجارب آسیب‌زای دوران کودکی بر قلدری سایبری و صفات سه‌گانه تاریک اثر مستقیم دارد؛ همچنین نتایج نشان‌دهنده اثر مستقیم صفات سه‌گانه تاریک بر قلدری سایبری است. در ادامه یافته‌ها نشان داد که نقش میانجی صفات سه‌گانه تاریک بین تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و قلدری سایبری معنادار بود؛ درواقع متغیر صفات سه‌گانه تاریک بین تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و قلدری سایبری نقش میانجی جزئی داشت؛ بنابراین مدل پیشنهادی پژوهش از برازش مطلوبی برخوردار شد.

نتایج مربوط به رابطه مستقیم تجارب آسیب‌زای دوران کودکی بر قلدری سایبری با نتایج پژوهش‌های پیشین (۱۶-۲۳، ۳۷) هم‌سو است؛ این پژوهشگران نیز در مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که تجارب آسیب‌زای دوران کودکی با قلدری سایبری ارتباط مثبتی دارد. نوجوانانی که آسیب‌های دوران کودکی را تجربه کرده‌اند در معرض خطر بیشتری برای تجربه قلدری سایبری هستند. در تبیین این یافته می‌توان گفت افرادی که در کودکی مورد آزار و خشونت قرار گرفته‌اند در مقایسه با سایرین توانایی کمتری را برای مقابله با کشاکش‌های زندگی از خود نشان می‌دهند. این گروه از افراد از اینترنت به عنوان ابزاری برای فرار از واقعیت استفاده کرده و در نتیجه زمینه ارتکاب به قلدری سایبری در آنان افزایش می‌یابد (۱۶). یافته جالب مرتبط با این موضوع نشان می‌دهد قرار گرفتن در معرض تجارب آسیب‌زا در اوایل کودکی حتی ممکن است بر ساختارهای مغزی و کارکرد غدد درون‌ریز تأثیر گذارد و در نتیجه طیفی از پیامدهای نامطلوب جسمی و روانی، از

جمله پرخاشگری را با خود به همراه آورد (۲۰). بر اساس نظریه یادگیری اجتماعی قرار گرفتن کودک در معرض بدرفتاری و آزار و اذیت، زمینه شکل‌گیری الگوهای تکرار شونده‌ای از انتظارات و افکار و رفتار را در فرد پایه‌ریزی می‌کند. این نظریه به خوبی نشان داد که پرخاشگری یکی از رفتارهای است که بسیار تحت تأثیر این الگوبرداری است (۳). همچنین این نظریه مطرح می‌کند که هرگونه تجارب آزار و اذیت در دوران کودکی موجب شکل‌گیری همان پاسخ و تکرار آسیب‌زای آن رفتارها در آینده می‌شود. بنابراین کودکانی که مورد آزار قرار گرفته‌اند بیشتر احتمال دارد در مراحل بعدی زندگی مرتکب قلدری سایبری در فضای مجازی شوند (۱۷). بدین ترتیب با توجه به نتایج پژوهش حاضر و پژوهش‌های پیشین می‌توان گفت که جریان‌های آسیب‌زای دوران کودکی از عوامل پیش‌بینی‌کننده قلدری سایبری در نوجوانان هستند.

نتایج مربوط به رابطه مستقیم تجارب آسیب‌زای دوران کودکی بر صفات سه‌گانه تاریک با نتایج پژوهش‌های انجام شده پیشین (۱۹، ۲۵-۲۷، ۳۴) هم‌راستا است. در مطالعات ذکر شده پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که تجربه‌های آسیب‌زای دوران کودکی منجر به آسیب‌های شخصیت در بزرگسالی می‌شود. برای مثال در پژوهشی (۲۵) نشان دادند که تجارب آسیب‌زای دوران کودکی به احتمال زیاد مشکلات روان‌شناختی بعدی از جمله اختلالات خلقی و سایکوتیک را به همراه خواهد داشت. مطالعات در زمینه فرآیندهای تحولی کودکی مشخص می‌کنند که سبک‌های دلبستگی ناایمن نه تنها مشکلات در تنظیم هیجان بلکه مشکلاتی از قبیل باورهای منفی در باره خود و دیگران را افزایش می‌دهد (۲۵). در تبیین این یافته می‌توان گفت تجارب نامطلوب کودکی به‌عنوان قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده اختلالات تشخیصی در طول زندگی شناسایی می‌شود که سبب پیامدهای روان‌شناختی و رفتاری بسیاری از قبیل افسردگی، اضطراب، احساس شرم و گناه، روابط ضعیف، و صفات سه‌گانه تاریک می‌شود (۱۹). همچنین در این ارتباط می‌توان به این موضوع اشاره کرد که تغییرات نورویولوژیکی ناشی از تجارب آسیب‌زای کودکی در آمیگدال ثبت می‌شوند که با واکنش‌پذیری عاطفی بیشتر و تغییراتی در قشر مغز همراه

است. بنابراین این بی‌ثباتی هیجانی بالا نقایصی را بر کارکردهای اجرایی و شناختی به‌جای می‌گذارد که به‌نوبه خود اختلالات خلقی در بزرگسالی را به وجود می‌آورد (۲۰). مطالعات نیز از این یافته حمایت می‌کند که سوءاستفاده در دوران کودکی می‌تواند طیفی از پیامدهای نامطلوب جسمی و روانی و اختلالات شخصیتی را به‌همراه داشته باشد (۲۰، ۳۴). بنابراین با توجه به نتایج پژوهش‌های انجام شده می‌توان گفت که رویدادهای آسیب‌زای سال‌های ابتدایی زندگی موجب آسیب به بخش‌های مختلف شخصیت می‌شود که زمینه را برای شکل‌گیری صفات سه گانه تاریک فراهم می‌کند (۲۵).

نتایج مربوط به رابطه مستقیم صفات سه گانه تاریک بر قلدری سایبری با نتایج پژوهش‌های پیشین (۲۸-۳۲، ۳۵-۳۹) همسو است. آنها نیز به این نتیجه رسیدند که صفات سه گانه تاریک (ماکیاولیسم، خودشیفتگی، و روان‌گسستگی) با قلدری سایبری ارتباط مثبت دارد. به‌عنوان تبیینی برای این یافته می‌توان گفت، به نظر می‌رسد دارندگان صفات ماکیاولیسم، خودشیفتگی، و روان‌گسستگی در ویژگی‌هایی مانند سبک اجتماعی بدخواهانه، نقض قوانین، سازش‌ناپختگی، و احتمال ارتکاب رفتارهای ضداجتماعی مشترک هستند و چنین ویژگی‌هایی با تأثیرگذاری بر روی ارتباطات بین‌فردی و ایجاد گرایش به روابط مخاطره‌آمیز باعث آسیب‌پذیری افراد حامل این صفات در برابر آسیب‌های اجتماعی به‌ویژه قلدری می‌شوند. لازم به ذکر است مطالعات انجام شده بر روی افراد قلدر نشان داده است که این افراد ویژگی‌های همسان با سه جنبه تاریک شخصیت دارند (۲۸). در همین ارتباط نتایج یک مطالعه نشان داد افراد قلدر منافع شخصی خود را در مرتبه‌ای بالاتر از دیگران قرار می‌دهند، نسبت به آسایش و رفاه دیگران بی‌تفاوت هستند و هیچ علاقه‌ای به صمیمیت و روابط نزدیک ندارند. در سویی دیگر در هر سه جنبه تاریک شخصیت ویژگی‌هایی همچون تمایل به فریب دیگران و دستکاری و بهره‌کشی از آنها جهت پیشبرد اهداف شخصی خود مشاهده می‌شود؛ سبک فکری آنها گرایش به سوی تبعیض، خودمحوری و دنبال کردن اهداف خودخواهانه و بدبینانه دارد و خودشان را افراد قوی فرض می‌کنند که استحقاق رسیدن به اهداف و خواسته‌هایشان را دارند؛ بدین ترتیب این نیمرخ روانی زمینه را برای بروز رفتارهای آسیب‌رسان و قلدری سایبری فراهم می‌کند (۳۳).

در پایان نتایج نشان داد که نقش میانجی صفات سه گانه تاریک بین تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و قلدری سایبری معنادار بود. درواقع متغیر صفات سه گانه تاریک بین تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و قلدری سایبری نقش میانجی جزئی را نشان داد. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش‌های پیشین (۱۷، ۱۹، ۳۷) همسویی دارد از این لحاظ که آنها نیز نقش میانجی صفات سه گانه تاریک در رابطه بین تجارب آسیب‌زای کودکی و قلدری را تأیید کرده‌اند. در تبیین این یافته می‌توان گفت تجارب آسیب‌زای دوران کودکی به واسطه آسیب بر ویژگی‌های شخصیتی می‌توانند نقش مؤثری بر افزایش رفتارهای قلدری سایبری داشته باشند. این پیوند سه گانه بر اساس رویکرد روان‌تحلیل‌گری و نورویولوژیکی قابل تفسیر است. براساس روی آورد روان‌تحلیل‌گری سرمنشأ انواع تجارب آسیب‌زای دوران کودکی وجود نقص و کاستی‌هایی در رابطه بین والد و فرزند است. انسان زندگی خود را از خانواده شروع می‌کند و بخش‌ها و کارکردهای اساسی شخصیت فرد در آنجا شکل گرفته و ارزش‌ها و معیارهای فکری او پایه‌گذاری می‌شود. این تأثیرات اولیه در رفتارها، ارتباط فرد با دیگران و سازش‌یافتگی با محیط اطراف در آینده نه‌چندان دور و به‌طور کلی در تمام مراحل زندگی فرد بازنمود خواهد یافت (۲۷). همچنین طبق دیدگاه نورویولوژیکی خاطرات و رویدادهای کودکی در آمیگدال ثبت می‌شوند. رویدادهای دردناک کودکی به‌نوبه خود بیش‌فعالی آمیگدال و در ادامه شکل‌گیری اختلالات روانی و خلقی و رفتارهای پرخاشگرانه را به‌همراه خواهد داشت (۳۷). بنابراین تجارب آسیب‌زای دوران کودکی با تأثیر بر ویژگی‌های شخصیتی منجر به رفتارهای قلدری در افراد می‌شود.

با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان چنین گفت که مدل جامع ارائه شده به خوبی توانست اثر میانجی صفات سه گانه تاریک را در پیش‌بینی قلدری سایبری نوجوانان بر اساس تجارب آسیب‌زای دوران کودکی در قالب یک طرح کلی به نمایش بگذارد. نتایج نشان داد تجارب آسیب‌زای دوران کودکی با ارتکاب قلدری سایبری ارتباط مثبتی دارد. سوءاستفاده در دوران کودکی می‌تواند طیفی از پیامدهای نامطلوب جسمی و روانی از جمله پرخاشگری و قلدری را به همراه داشته باشد. بنابراین نوجوانانی که تجربه آسیب‌زای دوران کودکی را تجربه کرده‌اند در

معرض خطر بیشتری برای تبدیل شدن به یک قلدر هستند. همچنین نتایج نشان داد تجارب آسیب‌زای دوران کودکی بر صفات سه‌گانه تاریک اثر مستقیم دارد. رویدادها و تجارب تلخ و آسیب‌زایی که در دوران کودکی اتفاق می‌افتد منجر به ویژگی‌های شخصیتی می‌شود که زمینه‌ساز شکل‌گیری صفات سه‌گانه تاریک در بزرگسالی می‌شود. و همچنین نتایج نشان داد صفات سه‌گانه تاریک بر قلدری سایبری اثر مستقیم دارد؛ در هر سه صفت تاریک شخصیت (ماکیاولیسم، خودشیفتگی و روان‌گسستگی) ویژگی‌هایی مشترکی چون تمایل به استثمار و پرخاشگری، با عدم احساس گناه در هنگام آسیب رساندن به دیگران دیده می‌شود که پیش‌بینی‌کننده رفتار قلدری سایبری در میان نوجوانان است. در پایان نتایج نشان داد که نقش میانجی صفات سه‌گانه تاریک بین تجارب آسیب‌زای دوران کودکی و قلدری سایبری معنادار بود؛ صفات تاریک شخصیت افراد مجموعه‌ای از ویژگی‌های شخصیتی است که می‌تواند متأثر از تجارب آسیب‌زای دوران کودکی باشد و در نتیجه منجر به بروز رفتارهای منفی ناخواسته و ارتکاب قلدری سایبری شود.

در مجموع نتایج این پژوهش تأکید مجددی بر اهمیت سال‌های اولیه زندگی فرد و تاثیر رابطه والد-فرزند است، با این تفاوت که در این مطالعه بر وجود یک عامل میانجی به نام صفات تاریک شخصیت و ارائه روابط پیچیده موجود بین متغیرها در قالب یک الگو تأکید شد. نتایج این مطالعه در کنار یافته‌های سایر پژوهش‌ها می‌تواند به عنوان یک مدل برای شکل‌گیری پدیده قلدری معرفی شود. همچنین از این پژوهش می‌توان به عنوان یک نشانگر برای شناسایی نوجوانان درگیر در پدیده قلدری مجازی و برنامه‌ریزی برای اقدامات پیشگیرانه استفاده کرد.

از محدودیت‌های پژوهش حاضر می‌توان به خود گزارش‌دهی متغیرها که موجب حذف برخی از اطلاعات می‌شود اشاره کرد. همچنین پرسشنامه تجربه آسیب‌زای دوران کودکی شامل گویه‌هایی بود که خاطرات دردناک نوجوانان شرکت‌کننده در پژوهش را یادآوری

می‌کرد. افت آزمودنی‌ها و تک‌جنسیتی (مذکر) بودن شرکت‌کنندگان نیز از دیگر محدودیت‌های این پژوهش بود. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از روش مصاحبه جهت درک بهتر گویه‌ها و توجه به نشانه‌های رفتاری شرکت‌کنندگان استفاده شود. به دلیل ماهیت مقطعی این مطالعه امکان درک علیت وجود ندارد، بنابراین پیشنهاد می‌شود که از روش آزمایشی در پژوهش‌های آینده استفاده شود؛ و نیز جهت تعمیم بیشتر و اطمینان‌بخش این نتایج نمونه بر روی گروه وسیع‌تری از نوجوانان و در هر دو جنس اجرا شود. نتایج این پژوهش ارتباط تجارب آسیب‌زای دوران کودکی با صفات تاریک شخصیت و در ادامه ارتباط این دو متغیر را در قلدری مجازی نمایان کرد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مطالعه برگرفته از پایان‌نامه و طرح پژوهشی نیست و مجوز اجرای آن بر روی افراد نمونه از اداره کل آموزش و پرورش استان گیلان در تاریخ ۱۴۰۲/۶/۲۳ با شماره نامه ۴۲۲۰/۴۸۱۷۴/۹۹۷ صادر شده است. همچنین ملاحظات اخلاقی مندرج در راهنمای انتشار انجمن روان‌شناسی آمریکا و کدهای اخلاقی سازمان نظام روان‌شناسی ایران مانند اصل رازداری، محرمانه ماندن اطلاعات، دریافت رضایت کتبی از افراد نمونه، و ... در این پژوهش رعایت شده است.

حامی مالی: این مطالعه بدون حامی مالی انجام شده است.

نقش هر یک از نویسندگان: نویسنده نخست به عنوان طراح و ایده‌پرداز و نویسنده و اجرا کننده مطالعه؛ نویسنده دوم و سوم ویراستار علمی و نویسنده چهارم در استخراج و تحلیل داده‌ها در این مقاله نقش داشتند.

تضاد منافع: انجام این پژوهش برای نویسندگان هیچ گونه تعارض منافی را به دنبال نداشته است و نتایج آن کاملاً شفاف و بدون سوگیری گزارش شده است.

در دسترس بودن داده‌ها: تمامی داده‌های این مطالعه در اختیار نویسنده مسئول است و در زمان دآوری دست‌نوشته به نشریه تحویل داده شد. همچنین در صورت درخواست منطقی پژوهشگری خاص در اختیار او قرار خواهد گرفت.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از مسئولان مدارس معجری این پژوهش و دانش‌آموزانی که در این پژوهش شرکت داشتند و همچنین مسئولین اداره کل آموزش و پرورش استان گیلان تشکر و قدردانی می‌شود.

Referneces

1. Zhou S. Status and risk factors of Chinese teenagers' exposure to cyberbullying. *Sage Open*. 2021; 11(4): <https://doi.org/10.1177/21582440211056626>. [Link]
2. Trompeter N, Jackson E, Sheanoda V, Luo A, Allison K, Bussey K. Cyberbullying prevalence in Australian adolescents: Time trends 2015-2020. *J Sch Violence*. 2022; 21(3):252-65. <https://doi.org/10.1080/15388220.2022.2075881>. [Link]
3. Asgharpor Z, Zarbakhsh Bahri MR. The Mediating Role of Parental Psychological Aggression and Physical Punishment in the Relationship of Parenting Styles with Bullying. *J Child Ment Health*. 2018; 5(1):68-79. [Persian] <http://childmentalhealth.ir/article-1-294-en.html>. [Link]
4. Albdour M, Hong JS, Lewin L, Yarandi H. The impact of cyberbullying on physical and psychological health of Arab American adolescents. *J Immigr Minor Health*. 2019; 21(2): 706-715. <https://doi.org/10.1007/s10903-018-00850-w>. [Link]
5. Ünal-Aydın P, Özkan Y, Öztürk M, Aydın O, Spada MM. The role of metacognitions in cyberbullying and cybervictimization among adolescents diagnosed with major depressive disorder and anxiety disorders: A case-control study. *Clinical Psychology & Psychotherapy*. 2023; 30(3): 659-670. <https://doi.org/10.1002/cpp.2826>. [Link]
6. Xie Y, Yang Q, Lei F. The relationship of internet gaming addiction and suicidal ideation among adolescents: the mediating role of negative emotion and the moderating role of hope. *Int J Environ Res Public Health*. 2023; 20(4): 33-75. <https://doi.org/10.3390/ijerph20043375>. [Link]
7. Méndez I, Jorquera AB, Ruiz-Esteban C, Martínez-Ramón JP, Fernández-Sogorb A. Emotional intelligence, bullying, and cyberbullying in adolescents. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 2019; 16(23): 37-48. <https://doi.org/10.3390/ijerph16234837>. [Link]
8. Zhu C, Huang S, Evans R, Zhang W. Cyberbullying among adolescents and children: a comprehensive review of the global situation, risk factors, and preventive measures. *Frontiers in public health*. 2021; 9. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.634909>. [Link]
9. Khalilinejad M, Latif M. Bullying and victimization: predicting role of the quality of marital, parent-child, and sibling relationships. *J Child Ment Health*. 2021; 7(4): 215-232. [Persian] <http://childmentalhealth.ir/article-1-1030-en.html>. [Link]
10. Ng ED, Chua JY, Shorey S. The effectiveness of educational interventions on traditional bullying and cyberbullying among adolescents: A systematic review and meta-analysis. *Trauma Violence Abuse*. 2022; 23(1): 32-51. <https://doi.org/10.1177/1524838020933867>. [Link]
11. Gualco B, Focardi M, Defraia B, Calvello P, Rensi R. Cyberbullying victimization among adolescents: results of the International self-report delinquency study 3. *Int J Adolesc Youth*. 2022; 27(1):125-134. <https://doi.org/10.1080/02673843.2022.2037442>. [Link]
12. Majdi F, Bolghan-Abadi M, Mansouri A, Akbarzadeh M, Khodabakhsh MR. The mediating role of anger rumination in the relationship between family functions and adolescent cyber bullying. *medical journal of mashhad university of medical sciences*. 2021; 64(2): 2808-2819. [Persian] <https://doi.org/10.22038/mjms.2021.19122>. [Link]
13. Estévez E, Cañas E, Estévez JF, Povedano A. Continuity and overlap of roles in victims and aggressors of bullying and cyberbullying in adolescence: A systematic review. *Int J Environ Res Public Health*. 2020; 17(20):7452. <https://doi.org/10.3390/ijerph17207452>. [Link]
14. Menin D, Guarini A, Mameli C, Skrzypiec G, Brighi A. Was that (cyber) bullying? Investigating the operational definitions of bullying and cyberbullying from adolescents' perspective. *Int J Clin Health Psychol*. 2021; 21(2):1002-1021. <https://doi.org/10.1016/j.ijchp.2021.100221>. [Link]
15. Baier D, Hong JS, Kliem S, Bergmann MC. Consequences of bullying on adolescents' mental health in Germany: Comparing face-to-face bullying and cyberbullying. *Journal of Child and Family Studies*. 2019; 28: 2347-2357. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10826-018-1181-6>. [Link]
16. Nagata JM, Trompeter N, Singh G, Raney J, Ganson KT, Testa A, Jackson DB, Murray SB, Baker FC. Adverse childhood experiences and early adolescent cyberbullying in the United States. *Journal of Adolescence*. 2023; 95(3):609-616. <https://doi.org/10.1002/jad.121> [Link]
17. Silva S, Figueiredo P, Ramião E, Barroso R. Childhood Trauma and Cyberbullying Perpetration: The Mediating Role of Callous-Unemotional Traits. *Victims & Offenders*. 2023; 24: 1-5. [Link]
18. Nova FF, Pfafman R, Kardys K, Kerrigan C, Guha S, Pater J. Uncovering adverse childhood experiences (aces) from clinical narratives within the electronic health record. *Proc ACM Hum Comput Interact*. 2022; 6: 1-29. <https://doi.org/10.1145/3555605>. [Link]
19. Kircaburun, K., Demetrovics, Z., Király, O., & Griffiths, M. D. (2020). Childhood emotional trauma and cyberbullying perpetration among emerging adults: A multiple mediation model of the role of problematic social media use and psychopathology. *International Journal of Mental Health and Addiction*. 2018; 20: 548-566. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11469-018-9941-5>. [Link]
20. Xu W, Zheng S. Childhood emotional abuse and cyberbullying perpetration among Chinese university students: The chain mediating effects of self-esteem and problematic social media use. *Frontiers in psychology*. 2022; 13: 28-36. <http://dx.doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1036128>. [Link]
21. Chen Q, Zhu Y. Experiences of childhood trauma and cyberbullying perpetration among adolescents in China. *Asia Pac J Soc Work Dev*. 2023; 33(1):50-63. <https://doi.org/10.1080/02185385.2022.2077816>. [Link]

22. Akarsu Ö, Budak Mİ, Okanlı A. The relationship of childhood trauma with cyberbullying and cyber victimization among university students. *Arch Psychiatr Nurs*. 2022; 41(7): 181-187. [Htt p s://doi.org/10.1016/j.apnu.2022.06.004](https://doi.org/10.1016/j.apnu.2022.06.004). [Link]
23. Burcu TÜ, Yayak A, Hamzaoglu N. The effects of childhood trauma experiences and attachment styles on cyberbullying and victimization among university students. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*. 2021; 3(4):241-249. <https://doi.org/10.35365/ctjpp.21.4.25>. [Link]
24. Richard-Lepouriel H, Kung AL, Hasler R, Bellivier F, Prada P, Gard S, Ardu S, Kahn JP, Dayer A, Henry C, Aubry JM. Impulsivity and its association with childhood trauma experiences across bipolar disorder, attention deficit hyperactivity disorder and borderline personality disorder. *J Affect Disord*. 2019; 244: 33-41. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2018.07.060>. [Link]
25. Nabizadeh Asl D, Shahabizadeh F, Ahmad M. Relationship between Traumatic Childhood Experiences and Schizotypal Personality Traits: The Mediating Role of Dissociative Experiences and Intolerance of Uncertainty. *Iranian Journal of Psychiatric Nursing*. 2021; 9(4):24-36. [Persian]<http://ijpn.ir/article-1-1765-en.html>. [Link]
26. Ravishankar A, Sathiyaseelan A. Impact of Childhood Trauma on Psychological Distress and Personality Pathology in Young Adults. *ECS Trans*. 2022; 1(1):3129-3142. <https://doi.org/10.1149/10701.3129ecst>. [Link]
27. Enfael N, Omidvar B, Zarenejad M. Predicting borderline personality traits based on childhood trauma and family emotional atmosphere in drug addicts. *Pajouhan Sci J*. 2021; 19(3): 1-11. [Persian] <http://psj.umsha.ac.ir/article-1-731-en.html>. [Link]
28. Safaria T, Lubabin F, Purwandari E, Ratnaningsih EZ, Khairani M, Saputra NE, Rahmawati EI, Esita Z, Nazriani D, Miftahuddin M, Mariyati LI. The role of dark triad personality on cyberbullying: Is it still a problem?. *International Journal of Scientific & Technology Research*. 2020; 9(2): 4256-4260. <https://repository.unja.ac.id/id/eprint/18573>. [Link]
29. Balakrishnan V, Khan S, Fernandez T, Arabnia HR. Cyberbullying detection on twitter using Big Five and Dark Triad features. *Personality and individual differences*. 2019; 141: 252-257. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.01.024>. [Link]
30. Alavi M, Latif AA, Ramayah T, Tan JY. Dark tetrad of personality, cyberbullying, and cybertrolling among young adults. *Current Psychology*. 2023; 42(32): 28441-28451. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03892-4>. [Link]
31. Wright MF, Huang Z, Wachs S, Aoyama I, Kamble S, Soudi S, Li Z, Lei L, Shu C. Associations between cyberbullying perpetration and the dark triad of personality traits: The moderating effect of country of origin and gender. *Asia Pacific Journal of Social Work and Development*. 2020; 30(3): 242-256. <https://doi.org/10.1080/02185385.2020.1788979>. [Link]
32. Schade EC, Voracek M, Tran US. The nexus of the dark triad personality traits with cyberbullying, empathy, and emotional intelligence: a structural-equation modeling approach. *Front Psychol*. 2021; 12: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.659282>. [Link]
33. Baheer R, Khan KI, Rafiq Z, Rashid T. Impact of dark triad personality traits on turnover intention and mental health of employees through cyberbullying. *Cogent Business & Management*. 2023; 10(1): 2191777. <https://doi.org/10.1080/23311975.2023.2191777>. [Link]
34. Estric C, Calati R, Lopez-Castroman J. Adverse childhood experiences and neurocognition in borderline personality disorder: a call-to-action perspective review. *Harvard Review of Psychiatry*. 2022; 30(4): 248-260. DOI: 10.1097/HRP.0000000000000344. [Link]
35. Panatik SA, Raof NN, Noredin NA, Yusof J, Shahrin R. Effect of Dark Triad Personality on Cyberbullying Behavior among Malaysian University Students. *The Eurasia Proceedings of Educational and Social Sciences*. 2022; 25: 26-44 <https://doi.org/10.55549/epess.1192356>. [Link]
36. Brown WM, Hazraty S, Palasinski M. Examining the dark tetrad and its links to cyberbullying. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*. 2019; 22(8): 552-557. <https://doi.org/10.1089/cyber.2019.0172>. [Link]
37. Kircaburun K, Jonason P, Griffiths MD, Aslanargun E, Emirtekin E, Tosuntaş ŞB, Billieux J. Childhood emotional abuse and cyberbullying perpetration: the role of dark personality traits. *Journal of interpersonal violence*. 2021;36(7):11877-1893. <https://doi.org/10.1177/0886260519889930>. [Link]
38. Gajda A, Morón M, Królik M, Małuch M, Mraczek M. The Dark Tetrad, cybervictimization, and cyberbullying: The role of moral disengagement. *Curr Psychol*. 2022 ; 42: 23413-23421. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03456-6>. [Link]
39. Demircioğlu Zİ, Göncü-Köse A. Antecedents of problematic social media use and cyberbullying among adolescents: attachment, the dark triad and rejection sensitivity. *Current Psychology*. 2023; 42(35): 31091-31109. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-04127-2>. [Link]
40. Hosseini M, Sh A, Ghamarani A, Sajjadian I. Identifying the components of bullying prevention for children in the theory of individual psychology: a qualitative study. *J Child Ment Health*. 2020; 7(3): 219-233. [Persian] <http://childmentalhealth.ir/article-1-608-en.html>. [Link]
41. Kline RB. Principles and practice of structural equation modeling. 4th Ed. New York: Guilford Press.2015.pp: 300-332. [Link]
42. Antoniadou N, Kokkinos CM, Markos A. Development, construct validation and measurement invariance of the Greek cyber-bullying/victimization experiences questionnaire (CBVEQ-G). *Computers in Human Behavior*. 2016; 65: 380-390. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.08.032>. [Link]
43. Bernstein DP, Stein JA, Newcomb MD, Walker E, Pogge D, Ahluvalia T, Stokes J, Handelsman L, Medrano M,

- Desmond D, Zule W. Development and validation of a brief screening version of the Childhood Trauma Questionnaire. *Child Abuse Negl.* 2003; 27(2):169-190. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(02\)00541-0](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(02)00541-0). [Link]
44. Jonason PK, Webster GD. The dirty dozen: a concise measure of the dark triad. *Psychol Assess.* 2010; 22(2): 420-432. <https://doi.org/10.1037/a0019265>. [Link]
45. Basharpour, S. Zardi, B. Psychometric Properties of Cyber-Bullying/Victimization Experiences Questionnaire (CBVEQ) in Students. *J Sch Psychol* 2019; 8 (1): 43-57. [Persian]doi: 10.22098/jsp.2019.795. https://jsp.uma.ac.ir/article_795.html. [Link]
46. Soleimani A, Lashkari A, Torabi Y. The Relationship between Trauma and Psychological Well-Being: The Mediating Role of Fear of Happiness and Alexithymia. *Journal of Research in Behavioural Sciences.* 2021; 19(1):116-127] .Persian] <http://doi.org/10.52547/rbs.19.1.116>. [Link]
47. Ghomrani, A, Samadi, M., Taghinejad, M., Shamsi, A. The Study of the Validity and Reliability of the dark personality scale in students. *Psychological Models and Methods,* 2015; 6(20): 73-86] .Persian] <https://dorl.net/dor/20.1001.1.22285516.1394.6.20.5.2>. [Link]